

СПРАВА «ПОНОМАРЕНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF PONOMARENKO v. UKRAINE)

(Заява № 51456/17)

Стислий виклад рішення від 01 червня 2023 року

У квітні 2016 Подільський районний суд міста Києва (далі – суд першої інстанції) обрав першому заявнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, зазначивши у загальних формулюваннях підстави для такого рішення, який пізніше декілька разів продовжувався з тих самих підстав. З травня 2016 року перший заявник тримався у Київському слідчому ізоляторі (далі – СІЗО), де у нього було виявлено низку важких хвороб, зокрема, ВІЛ і туберкульоз, та розпочато відповідне лікування, однак його стан здоров'я надалі погіршувався. Друга заявниця (мати першого заявника) неодноразово зверталась до начальника СІЗО з проханням дозволити їй побачення із сином у медичній частині СІЗО, проте їй було відмовлено. Також у зв'язку з різким погіршенням стану здоров'я перший заявник періодично перебував на стаціонарному лікуванні у закладі системи охорони здоров'я МОЗ України, де був прикутий кайданками до ліжка, а його руки були зв'язані простирадлом. Адміністрація СІЗО неодноразово, інформуючи суд першої інстанції про стан здоров'я першого заявника, клопотала про зміну запобіжного заходу першому заявнику на запобіжний захід, не пов'язаний з позбавленням волі. Однак суд першої інстанції проігнорував ці клопотання. У липні 2017 року Європейський суд з прав людини (далі – Європейський суд) застосував Правило 39 Регламенту Європейського суду, вказавши Уряду, що перший заявник мав мати доступ до і йому мала бути надана належна спеціалізована допомога, у тому числі переведення до спеціалізованого медичного закладу. Першого заявника перевели до закладу системи охорони здоров'я МОЗ України, де він через тиждень помер. До Європейського суду перший заявник і друга заявниця, підтримавши заяву свого сина та долучившись до справи від свого імені після його смерті, скаржилися за статтями 2 і 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що держава не надала першому заявнику належного догляду і допомоги під час тримання його під вартою з огляду на його серйозну фізичну недієздатність і, таким чином, не захистила його здоров'я, фізичне благополуччя та життя. Друга заявниця скаржилася за статтею 3 Конвенції на застосування кайданків до її сина в лікарні та, що вона зазнала серйозних душевних страждань у зв'язку з нелюдським та таким, що принижує гідність, поведженням з її сином під час його перебування під вартою. Перший заявник також висунув скаргу за пунктом 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з його тривалим і необґрунтованим триманням під вартою під час досудового розслідування. Друга заявниця також подала інші скарги за статтями 2 і 34 Конвенції, що розслідування смерті її сина було неефективним, а Уряд не виконав тимчасовий захід, вказаний Європейським судом відповідно до Правила 39 Регламенту. Розглянувши скарги обох заявників за статтею 2 Конвенції,

Європейський суд врахував необґрунтовану затримку у лікуванні заявника, яке було розпочато майже через чотири місяці, що спричинило серйозні наслідки для його здоров'я, а також ігнорування судом першої інстанції клопотання адміністрації СІЗО про зміну запобіжного заходу для першого заявника з огляду на тяжкість стану його здоров'я. З огляду на те, що заявник перебуваючи під вартою, не міг отримувати належне лікування, недоліки у його лікуванні, що призвели до тривалого погіршення стану його здоров'я та, зрештою, до смерті, Європейський суд дійшов висновку, що органи державної влади належним чином не виконали свій позитивний обов'язок щодо захисту здоров'я та життя першого заявника та констатував порушення матеріального аспекту статті 2 Конвенції. Щодо скарги заявників на ненадання першому заявнику належного догляду та допомоги під час тримання під вартою з огляду на його серйозну фізичну недієздатність Європейський суд, пославшись на обов'язок держави піклуватися про хворих ув'язнених, зазначив, що ситуація спричинила першому заявнику непотрібні душевні та фізичні страждання, яких можна було уникнути; принизила його людську гідність і становила нелюдське та таке, що принижує гідність, поводження і констатував порушення статті 3 Конвенції. Розглянувши скарги другої заявниці за статтею 3 Конвенції, Європейський суд зазначив, що фізичний стан першого заявника не вимагав спеціальних заходів безпеки, які виправдовували б застосування кайданків у лікарні, а спроби другої заявниці врятувати йому життя чи полегшити його страждання не розглядалися з необхідною ретельністю ні судом, ні адміністрацією СІЗО. Європейський суд, посилаючись на свою попередню практику, констатував порушення статті 3 Конвенції. Розглянувши скаргу першого заявника щодо тривалого і необґрунтованого тримання його під вартою під час досудового розслідування, Європейський суд, посилаючись на його висновки в рішенні у справі «Ігнатов проти України», констатував порушення пункту 3 статті 5 Конвенції. Інші скарги другої заявниці Європейський суд відхилив на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції, як такі, що не відповідають критеріям прийнятності, або не виявляють жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією або протоколами до неї.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. Оголошує прийнятними скарги першого заявника на ненадання належного лікування та допомоги упродовж тримання його під вартою під час досудового розслідування, застосування до нього кайданків у лікарні та ненаведення належного обґрунтування в рішеннях судів про продовження строку тримання його під вартою, а також скарги другої заявниці щодо відповідальності держави за смерть її сина та за її серйозні страждання, спричинені нелюдським і таким, що принижує гідність, поводженням з її сином під час його перебування під вартою, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє, що було порушено статтю 2 Конвенції у зв'язку з нездатністю органів державної влади захистити життя першого заявника;

3. Постановляє, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з нездатністю органів державної влади надати першому заявнику належний догляд і допомогу під час тримання під вартою з огляду на його серйозну фізичну недієздатність;
4. Постановляє, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку із застосуванням кайданків до першого заявника в лікарні;
5. Постановляє, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з душевними стражданнями другої заявниці;
6. Постановляє, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з не наведенням підстав для та обґрунтованістю тримання першого заявника під вартою;
7. Постановляє, що: а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити другій заявниці 15 600 (п'ятнадцять тисяч шістсот) євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь якого податку, що може нараховуватися; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
8. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.»